

Mindaugas MILIUS

Lietuvos šaulių sąjunga

Kovido frontas

COVID-19 pandemija tapo vienu iš didžiausių iššūkių, su kuriais susidūrė mūsų visuomenė ir valstybės institucijos per pastaruosius dešimtmečius. Šis įvykis pandemijos laikotarpiu pakeitė įvairių sektorių veiklą, ypač sveikatos apsaugos ir saugumo srityse, kuriose ryškų ir labai svarbų vaidmenį suvaldant krizę atliko Lietuvos šaulių sąjunga. Šauliai, kaip organizuota visuomenės dalis, nedelsiant įsitraukė į kovą su virusu ir jo sukeltais padariniais.

Šiame pranešime bus apžvelgtas šaulių vaidmuo ir indėlis COVID-19 pandemijos metu, aptartas jų veiklos spektras ir įtaka, pabrėžiant jų gebėjimą organizuotis, greitai reaguoti ir prisitaikyti prie naujų iššūkių. Labiausiai galima būtų išskirti šaulių dalyvavimą oro uostuose, ligoninėse, taip pat teikiant pagalbą valstybės ir savivaldybių institucijoms.

Vos prasidėjus pandemijai, šauliai pirmieji pradėjo budėti oro uostuose, kur padėjo medicinos personalui valdyti atvykstančių asmenų srautus, matuoti jų temperatūrą ir identifikuoti galimai sergančius žmones. Ši veikla reikalavo iniciatyvos ir atsakomybės prisiėmimo, nes tokių grėsmių suvaldymui nebuvo pasiruošta. Vėliau savivaldybių prašymu, šauliai padėjo įrengti COVID-19 testavimo punktus. Tai buvo nauja praktika, nes iki tol LŠS neturėjo patirties atliekant tokias funkcijas. Buvo įrengtos paprastos palapinės medicinos įrangai, o temperatūros matavimas ir mėginių paėmimas vykdavo lauke. Tokios sąlygos buvo netinkamos, todėl, greitai buvo nuspręsta statyti specialius angarus į kuriuos galima įvažiuoti automobiliu ir procedūras atlikti nuo aplinkos poveikio apsaugotoje aplinkoje. Šauliai ne tik padėjo įrengti šiuos angarus, bet ir valdė srautus, paruošdavo atvykstančius procedūroms, užtikrino saugumą,

nugabendavo mėginius į laboratorijas. Kaip pavyzdį verta paminėti, kad Vilniuje du angarus, be jokios specialios įrangos, šauliai įrengė per naktį, nes įmonė, kuri Vilniaus savivaldybei išnuomojo angarus tiesiog neturėjo personalo kad juos pastatyti.

Šaulių pagalba testavimo punktuose leido greitai įdiegti ir veiksmingai valdyti atvykusių patikras, kurios buvo pirmas žingsnis užkertant kelią viruso plitimui.

Kita svarbi šaulių užduotis buvo padėti policijai užtikrinant pandemijos laikotarpiu nustatytų reikalavimų dėvėti kaukes, laikytis atstumų, karantino ir judėjimo tarp savivaldybių apribojimų laikymosi. Parama reikalavo ne tik techninio pasirengimo, bet ir didelio organizacinio potencialo: reikėjo koordinuoti ilgą laiką trunkančią veiklą, kurioje dalyvavo didelis skaičius šaulių (šv. Velykų savaitgalį, tarnybą visoje Lietuvoje vykdė daugiau kaip 1200 šaulių), užtikrinant personalo apmokymą ir užduočių atlikimo kokybės kontrolę.

Viena iš sudėtingiausių Šaulių sąjungos užduočių buvo pagalba ligoninėms. Ši funkcija nėra įprasta šauliams, jai niekada nebuvo rengiamasi, tačiau šauliai su iššūkiu susitvarkė itin profesionaliai. Pirmiausia, reikėjo rasti teisėtą ir efektyvų būdą, kaip šauliai galėtų būti naudingi ligoninėse, nes parmos teikimas ligoninėms nėra numatytas Lietuvos šaulių sąjungos įstatyme, yra daugybė apribojimų, kurie draudžia „pašaliniam“ asmenims būtų biologiškai užterštose teritorijose, reanimacijos skyriuose ar ligoninės patalpose, įprastomis sąlygomis personalas neturintis specialaus parengimo, negali vykdyti slaugos ir pan. Tuometinio Lietuvos Respublikos Seimo vicepirmininko Pauliaus Saudargo iniciatyva, per dvi savaites buvo rastas būdas, kaip šauliai galėtų įsitraukti į ligoninių veiklą: jie tapo savanoriais pagal Savanoriškos veiklos įstatymą, buvo pasirašytos savanorystės sutartys, tačiau šauliai veikė ne kaip atskiri savanoriai, bet kaip organizacija ir mokymai, grafikų sudarymas, aprūpinimas, procedūrų derinimas vyko tarpinstitucinių lygmeniu. Pirmiausia, šauliai pagalbą teikė Antakalnio ligoninėje, kur jie pakeitė susirgusius liftininkus, tačiau įvertinus tai, kad ligoninėje situacija buvo itin sudėtinga, dauguma pacientų buvo itin sunkios būklės, negalėjo savarankiškai pasirūpinti būtinomis reikmėmis ar netgi savarankiškai maitintis, o artimieji negalėjo patekti pas sergančius ir pasirūpinti artimuoju, įvertinus tai, kad ligoninės skyriuose kur įprastai dirba keliolika darbuotojų, dažnai dėl to, kad dauguma personalo susirgo, būdavo tik keli darbuotojai, šauliai, ėmėsi iniciatyvos, greitai įgijo patirties ir pradėjo teikti pagalbą: matavo temperatūrą, saturaciją, kraujo spaudimą, keitė sauskelnes, patalynę, teikė maistą, maitino negalinčius valgyti savarankiškai, prižiūrėjo deguonies tiekimo įrenginius, plovė grindis, valė dulkes, tvarkė biologiškai užterštas atliekas ir padėjo atliekant medicinos procedūras, kai kada net reikalaujančius specialiųjų žinių. Netrukus šauliai pradėjo teikti pagalbą ir Santaros klinikoms.

Šauliai tapo tarpininkais tarp pacientų ir jų artimųjų, nešė ligoniams artimųjų lauknešėlius, teikė emocinį palaikymą ir perduodavo artimiesiems mirusiųjų daiktus. Pasitaikė atvejų, kai užsimegzdavo itin artimas ryšys tarp šaulio ir ligonio, ne retai,

mirus ligoniui, šauliai patirdavo stiprius emocinius sukrėtimus. Tokių sukrėtimų šauliai patirdavo ir padėdami „supakuoti“ mirusįjį, nešdami maišą su mirusiojo daiktais į saugyklą, kai maiše be perstojo skamba telefonas, kai atnešę lauknešėlį, rasdavo tuščią lovą, kai budėjimo metu nusižudydavo ligonis, kai emociškai palūždavo gydytojas ir nežinia kokios to pasekmės šauliams yra šiandiena. Pasitaikydavo ir kuriozų, kai ligonis „skafandrą“ dėvinčiam šauliui bando įgrūsti pinigėlį ar pasiūlo paragauti artimųjų perduoto skanėsto. Kita vertu šauliai suteikdavo ligoniams emocinės stiprybės: sutikime, supratu, kad jus „aptarnauja“ Seimo vicepirmininkas, „Kapitonas Lietuva“ – Gabrielius Liaudanskas, ar ekrane matyta Rita Miliūtė, padaro įspūdį.

Svarbu paminėti, kad vadinamuosiuose „rektoriuose“ t. y. COVID-19 slaugos skyriuose, šauliai naudojo specialiąsias apsaugos priemones: apsauginius kostiumus (vadinamais „skafandrais“), pirštines, kaukes, akinius, veido skydelius, prijuostes, antbačius. Nesudėtingas darbas dėvint šias priemones, pasidaro komplikotas ir ne kiekvienam įveikimas: nėra galimybės atsigerti vandens, pavalgyti, net į tualetą norint nueiti, reikia visą šią aprangą ir priemones dezinfekuoti, nusirengti, o norint sugrįžti į „reaktorių“ apsirengti iš naujo. Dažnai po pamainos, batai būdavo permirkę nuo prakaito – tai tik epizodas, kuris gali padėti iš dalies suprasti, kaip šaulys ar gydytojas jaučiasi dirbdamas tokiomis sąlygomis. Šauliai laikėsi griežtų saugos protokolų tiek ligoninėse, tiek kitose veiklos vietose. Iš pradžių šaulius mokė ligoninių personalas kaip teisingai užsivilkti „skafandrus“ ir dėvėti apsaugos priemones, gydytojai pamokindavo procedūrų, bet apmokyti visus nebuvo galimybės. Šauliai patys greitai įgijo žinių, kūrė ir nuolat tobulino veiklos užterštoje teritorijoje algoritmus, budėjimo pamainą baigę šauliai, sulaukdavo naujos pamainos ir pirmą kartą atvykusius apmokydavo, kaip užsivilkti „skafandrus“ ir dėvėti apsaugos priemones, dalis šaulių pasilikdavo antrai pamainai ir naujus šaulius mokydavo procedūrų, kažko naujo išmokę – parašydavo išsamias instrukcijas ir pasidalindavo su kitais uždaroje socialinio tinklo grupėje, tokiu būdu kompetencijos augo „kaip ant mielių“, buvo išvengta klaidų ir išsklaidytos baimės norinčių prisijunkti prie užduoties, bet abejončių ar sugebės.

Šaulių organizacijos stiprybė pandemijos metu buvo ne tik jų gebėjimas greitai reaguoti ir prisitaikyti, bet ir gebėjimas būti organizuota ir nuoseklia visuomenės jėga. Šauliai, taip pat vykdė kitas funkcijas: nuo medicinos priemonių tiekimo iki paramos sergantiems, neįgaliesiems, senyvo amžiaus žmonėms ar tiems kas privalėjo likti namuose karantino sąlygomis, taip pat pagalbos COVID-19 karštojoje linijoje. Šauliai teikė reikalingą paramą ir labai prisidėjo prie visuomenės pasitikėjimo bei solidarumo stiprinimo.

Apibendrinant galima teigti, kad nors COVID-19 pandemija buvo netikėtas ir labai sudėtingas iššūkis, Lietuvos šaulių sąjunga sugebėjo ne tik prisitaikyti, bet ir išskirtinai efektyviai atlikti paskirtas kovos su pandemija užduotis. Jie tapo pavyzdžiu, kaip organizuota ir motyvuota visuomenės dalis gali reikšmingai prisidėti prie ekstremalių

situacijų valdymo, teikiant pagalbą visuomenei ir užtikrinti piliečių saugumą. Šie įvykiai ir veiklos pavyzdžiai parodė, kad visuomenės organizuotumas, pasirengimas ir solidarumas yra esminiai faktoriai, leidžiantys įveikti net ir pačius sudėtingiausius iššūkius, ir tai, kad bendradarbiavimas tarp valstybės institucijų ir nevyriausybinių organizacijų gali būti efektyvus ir realiai veikiantis būdas kovoti su krizėmis.

Mindaugas MILIUS – atsargos majoras, Lietuvos šaulių sąjungos Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės vadas.